

УДК:636.5/6-08

Минів Р.М., к.е.н., доцент ©*Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА**

У статті приведено результати аналізу сучасних тенденцій розвитку птахівництва в регіонах України.

Ключові слова: *птахівництво, продукція птахівництва, м'ясо птиці, яйця.*

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України супроводжується гострою загальноекономічною кризою. При таких соціально-економічних умовах неможливо досягти відповідного рівня ефективності виробництва, отримати максимальний прибуток, бути лідером в жорсткій конкурентній боротьбі. Становлення виробничих відносин у птахівництві вимагає розробки дійових механізмів і підходів, які б дали змогу підвищити ефективність виробництва, створити сприятливі інвестиційні умови, забезпечити конкурентоспроможність продукції на споживчому ринку. Завдяки скоростиглості та високій якості харчових продуктів, основою яких є продукція птахівництва, ця галузь займає пріоритетне місце серед галузей тваринництва. По даним ФАО, щорічний приріст птахівничої продукції у світовому масштабі становить: яєць - 3,0-3,5, м'яса - 4,4%.

Сучасний стан економіки України супроводжується гострою загальноекономічною кризою. При таких соціально-економічних умовах неможливо досягти відповідного рівня ефективності виробництва, отримати максимальний прибуток, бути лідером в жорсткій конкурентній боротьбі. Становлення виробничих відносин у птахівництві вимагає розробки дійових механізмів і підходів, які б дали змогу підвищити ефективність виробництва, створити сприятливі інвестиційні умови, забезпечити конкурентоспроможність продукції на споживчому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем розвитку галузі птахівництва та конкурентного середовища на ринку курятини знайшли відповідне відображення в наукових працях відомих учених-економістів: О.М. Бевза, В.І. Бойка, Іонова, Г.М. Колесникова, К.І. Карюкіна, В.П. Коваленка, В.А. Лук'янова, О.О. Лук'яненко, Б.А. Мельника, Л.В. Порубанської, Ю.О. Рябокonia, П.М. Слюсара, Н.В. Сеперович, А.І. Свеженцова, Т.М. Стукача, В.І. Топіхи, В.І. Фісініна, А.В. Шоміна, М.Ф. Шкляр, О.М. Шпичака, Ф.О. Ярошенко та інших вчених. Не применшуючи значення робіт, присвячених проблемі дослідження формування ринку продукції птахівництва, необхідно відзначити, що багато теоретичних питань є ще нерозв'язаними, залишаються дискусійними, а в ряді випадків і не поставлені.

Мета статті – дослідити сучасні тенденції розвитку птахівництва та запропонувати шляхи підвищення економічної ефективності галузі.

Результати дослідження. В Україні за рахунок технологічного переоснащення підприємств, підвищення показників продуктивності птиці, удосконалення ветеринарного забезпечення і контролю якості продукції, а також виділення бюджетних коштів для державної підтримки виробництва м'яса бройлерів великі птахофабрики змогли суттєво наростити виробництво м'яса птиці. У першій половині 2011 р. загальний продаж птиці по всіх каналах збуту зріс на 8.2% у порівнянні з відповідним періодом минулого 2010 р. і склав 526,5 тис. тонн. Найбільшого приросту досягнуто у Сумській (у 4 р.б.), Тернопільській (у 3,7 р.б.), Миколаївській (у 2 р.б.), Одеській (у 2 р.б.) та Херсонській (у 2 р.б.) областях (табл.1). Збільшення обсягів виробництва м'яса птиці зумовлене, насамперед, зростанням попиту з боку населення та підприємств харчової промисловості.

Таблиця 1

Реалізація на збійптиці за січень-червень, у живій масі, тис.тонн

	Птиця			З неї бройлери			
	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	
Україна	486,6	526,5	108,2	464,9	495,8	106,6	
АР Крим	44,3	47,8	107,9	43,6	47,3	108,5	
Вінницька	6,9	6,4	92,8	6,4	5,8	90,6	
Волинська	20,1	23,2	115,4	20,1	23,2	115,4	
Дніпропетровська	86,0	94,3	109,7	85,1	93,0	109,3	
Донецька	14,3	14,7	102,8	11,5	10,1	87,8	
Житомирська	0,3	0,3	100,0	-	-	-	
Закарпатська	0,0	-	-	0,0	-	-	
Запорізька	4,2	4,2	100,0	3,1	2,4	77,4	
Івано-Франківська	3,4	6,1	у 1,8 р.б.	2,2	3,2	145,5	
Київська	71,7	77,5	108,1	66,9	72,7	108,7	
Кіровоградська	0,0	0,0	-	-	-	-	
Луганська	10,1	12,8	126,7	9,4	11,7	124,5	
Львівська	22,8	24,2	106,1	22,7	24,1	106,2	
Миколаївська	0,8	1,6	у 2 р.б.	-	-	-	
Одеська	0,2	0,4	у 2 р.б.	-	-	-	
Полтавська	1,0	0,8	80,0	0,0	0,0	-	
Рівненська	4,4	7,3	у 1,7 р.б.	4,2	7,3	у 1,7 р.б.	
Сумська	0,1	0,4	у 4 р.б.	-	0,2	-	
Тернопільська	0,3	1,1	у 3,7 р.б.	0,2	0,6	у 3 р.б.	
Харківська	13,2	13,4	101,5	12,0	11,6	96,7	
Херсонська	0,7	1,4	у 2 р.б.	0,0	-	-	
Хмельницька	3,8	4,3	113,2	3,7	4,2	113,5	
Черкаська	174,3	179,1	102,8	172,2	177,2	102,9	
Чернівецька	2,5	4,8	у 1,9 р.б.	0,5	0,9	у 1,8 р.б.	
Чернігівська	1,2	0,4	33,3	1,1	0,3	27,3	

Однією з характерних тенденцій розвитку птахівництва за останнє десятиріччя є переміщення обсягів виробництва продукції в господарства населення, що супроводжується посиленням процесу деспеціалізації виробництва, зниженням рівня механізації робочих процесів, погіршенням епізоотичного благополуччя птахогосподарств, а отже і ослабленням конкурентоспроможності продукції птахівницької галузі. Слід врахувати і те, що до 84% виробленої у приватному секторі продукції використовується їх власниками для споживання і лише 16% - на реалізацію. Тому домогосподарства, що утримують у своєму подвір'ї незначну кількість птиці, не спроможні вирішувати проблему насичення продовольчого ринку України продукцією птахівництва.

Одночасно відбуваються структурні зміни у виробництві яєць. Якщо в останні роки виробництво яєць було зосереджено в особистих підсобних господарствах населення, то в січні-червні 2011 р. 60,1% продукції було вироблено в сільськогосподарських підприємствах. Це відбувається переважно за рахунок відродження великих птахофабрик.

Так, у першій половині 2011 р. виробництво яєць від птиці всіх видів у всіх категоріях господарств становило 9638,6 млн штук, щона 13,0% більше, ніж за відповідний період 2010 р., в сільськогосподарських підприємствах — 5795,0 млн штук (на 21,4%), в господарствах населення — 3843,6 млн штук (на 2,4%).

Серед областей лідерами у виробництві яєць в усіх категоріях господарств, як і в минулі роки, залишаються Київська (1111,5 млн штук) та Донецька (1074,7 млн штук) області. В решті областей показник виробництва яєць від птиці всіх видів коливався в межах 146,9 - 666,8 млн штук. Найбільший приріст яєць в усіх категоріях господарств у січні – червні 2011 р. відзначено в Миколаївській (на 35,2%) та Івано-Франківській (на 32,1%) та областях (табл.2).

Таблиця №2

Виробництво яєць від птиці всіх видів за січень-червень, млн. штук

	Усі категорії господарств			С/г підприємства			Господарства населення		
	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.
Україна	8528,2	9638,6	113,0	4773,0	5795,0	121,4	3755,2	3843,6	102,4
АР Крим	376,9	427,6	113,5	195,6	245,2	125,4	181,3	182,4	100,6
Вінницька	420,4	457,0	108,7	132,2	162,9	123,2	288,2	294,1	102,0
Волинська	112,3	122,6	109,2	7,5	15,6	у2,1р.б.	104,8	107,0	102,1
Дніпропетровська	495,9	558,0	112,5	370,9	418,7	112,9	125,0	139,3	111,4
Донецька	839,7	1074,7	128,0	586,7	824,0	140,4	253,0	250,7	99,1
Житомирська	273,0	267,6	98,0	53,5	42,8	80,0	219,5	224,8	102,4
Закарпатська	172,1	179,0	104,0	1,9	1,0	52,6	170,2	178,0	104,6
Запорізька	368,8	342,3	92,8	269,8	241,9	89,7	99,0	100,4	101,4
Івано-Франківська	354,7	476,1	134,2	233,0	354,2	у1,5р.б.	121,7	121,9	100,2
Київська	930,3	1111,5	119,5	816,6	971,5	119,0	113,7	140,0	123,1
Кіровоградська	264,8	297,7	112,4	89,7	118,6	132,2	175,1	179,1	102,3
Луганська	405,0	460,7	113,8	331,1	386,3	116,7	73,9	74,4	100,7
Львівська	337,0	309,7	91,9	78,5	56,4	71,8	258,5	253,3	98,0

Продовж. табл.2

Миколаївська	246,3	332,9	135,2	181,6	268,1	147,6	64,7	64,8	100,2
Одеська	334,2	252,8	75,6	127,6	53,7	42,1	206,6	199,1	96,4
Полтавська	300,0	311,9	104,0	209,1	204,5	97,8	90,9	107,4	118,2
Рівненська	228,2	240,9	105,6	56,4	67,1	119,0	171,8	173,8	101,2
Сумська	143,1	175,6	122,7	30,2	63,1	у2,1р.б.	112,9	112,5	99,6
Тернопільська	215,9	212,6	98,5	58,2	57,1	98,1	157,7	155,5	98,6
Харківська	535,4	666,8	124,5	368,7	496,7	134,7	166,7	170,1	102,0
Херсонська	251,9	277,6	110,2	128,1	150,3	117,3	123,8	127,3	102,8
Хмельницька	179,9	264,6	147,1	101,0	186,3	у1,8р.б.	78,9	78,3	99,2
Черкаська	385,5	444,2	115,2	225,8	282,5	125,1	159,7	161,7	101,3
Чернівецька	207,7	227,3	109,4	90,3	107,9	119,5	117,4	119,4	101,7
Чернігівська	149,2	146,9	98,5	29,0	18,6	64,1	120,2	128,3	106,7

Співвідношення між кількістю яєць, вироблених в господарствах населення і сільськогосподарських підприємствах в червні 2011р. склало 40 : 60.

Кількість виробленої продукції птахівництва залежить від чисельності поголів'я птиці та її продуктивності. В Україні протягом останніх років зафіксовано чітку тенденцію до збільшення поголів'я птиці (в межах 1,7-4,7%). Розвиток галузі птахівництва в першій половині 2011 р. відбувався швидшими темпами, ніж за відповідний період 2010 р. Так, на кінець червня 2011 р. в усіх категоріях господарств поголів'я птиці збільшилося на 2,7% проти відповідного рівня 2010 р. і становило 102,9 млн голів.

Невелика тривалість періоду вирощування птиці та швидка окупність вкладених ресурсів, а також скорочення пропозиції інших видів м'яса - яловичини та свинини - сприяли створенню великих птахофабрик і птахокомплексів, унаслідок чого збільшилося поголів'я птиці всіх видів у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності.

У січні - червні 2011 р. Найбільше поголів'я птиці збільшили в таких областях: Хмельницька (у1,8р.б.), Сумська (у1,6р.б.), Чернівецька (на 42,7%), Тернопільська (на 38,4%), Івано-Франківська (на 31,0%). В окремих областях відбулося суттєве скорочення поголів'я: Одеська - (на 81,0%), Житомирська (на 60,8%), а найбільше в Закарпатській - на 88,2 відсотка (табл.3).

Таблиця №3

Чисельність птиці на 1 липня, тис. голів

Птиця всіх видів, включаючи молодняк, усього	2010р.			2011р.			Середнє покоління курей-несучок		
	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2010р.
Україна	102926,6	105658,0	102,7	2380,6	2512,2	105,5	34425,1	39661,9	115,2
АР Крим	6711,1	7033,6	104,8	14,0	13,5	96,4	1325,2	1635,2	123,4
Вінницька	2530,0	2314,6	91,5	3,6	2,9	80,6	902,8	1050,8	116,4
Волинська	2791,4	2491,3	89,2	37,1	44,5	119,9	75,2	130,7	у 1,7р.б.
Дніпропетровська	12451,3	12458,5	100,1	10,0	4,0	40,0	2541,2	2811,8	110,6

Продовж. табл.3

Донецька	8300,4	9177,7	110,6	314,4	302,5	96,2	4491,1	5434,8	121,0
Житомирська	725,4	284,6	39,2	-	-	-	344,1	273,2	79,4
Закарпатська	199,2	23,5	11,8	16,5	4,0	24,2	26,8	13,2	49,3
Запорізька	2848,9	2638,7	92,6	209,8	241,8	115,3	1901,1	1754,4	92,3
Івано-Франківська	2547,1	3339,4	131,1	-	-	-	1615,4	2154,6	133,4
Київська	17452,3	18019,4	103,2	1579,0	1661,3	105,2	6354,6	7269,9	114,4
Кіровоградська	808,3	849,8	105,1	21,6	3,1	14,4	599,7	700,2	116,8
Луганська	3923,1	3804,1	97,0	120,1	118,1	98,3	2446,8	2718,8	111,1
Львівська	4158,4	3459,6	83,2	-	-	-	604,6	431,4	71,4
Миколаївська	2106,9	1958,1	92,9	-	-	-	1357,8	1868,4	137,6
Одеська	1103,9	210,0	19,0	-	-	-	821,5	529,9	64,5
Полтавська	2147,4	1676,7	78,1	-	-	-	1425,6	1288,0	90,3
Рівненська	1417,2	1546,1	109,1	-	-	-	434,1	474,2	109,2
Сумська	487,5	786,9	у1,6р.	-	-	-	227,5	511,0	у2,2р.б.
Тернопільська	651,7	901,7	138,4	-	-	-	477,8	559,7	117,1
Харківська	4315,0	5237,7	121,4	54,5	116,5	у2,1р.б.	2507,4	3101,9	123,7
Херсонська	1677,1	1500,5	89,5	-	-	-	892,5	1072,9	120,2
Хмельницька	1568,6	2864,3	у1,8р.	-	-	-	643,6	1142,3	у1,8р.б.
Черкаська	20268,7	20906,6	103,1	-	-	-	1520,6	1752,3	115,2
Чернівецька	1131,6	1614,5	142,7	-	-	-	647,4	834,1	128,8
Чернігівська	604,1	560,1	92,7	-	-	-	240,7	148,2	61,6

Співвідношення поголів'я птиці в господарствах населення і сільськогосподарських підприємствах в червні 2011р. склало 55 : 45. В червні 2011р. поголів'я птиці в господарствах населення зменшилось на 2,9% у порівнянні з травнем, і склало 105,975 млн. голів. У порівнянні з відповідним періодом 2010р. ріст поголів'я склав 2,6%, що вказує на позитивні тенденції в розвитку галузі птахівництва.

У червні 2011р. обсяги продажу птиці склали 94,0 тис.тонн при середній ціні реалізації 10507,1 грн. за тонну. На 1 липня лідерами по продажі домашньої птиці стали: Черкаська – 173,3тис.тонн(10601,1грн./т), Дніпропетровська – 96,9 тис. тонн (10197,8 грн. /т), Київська – 78,4 тис. тонн (10313,6грн./т). області. Продаж домашньої птиці через ринки, приватні магазини та ятки в червні 2011р.склав 3.4 тис. тонн або 3,6% від загальних продаж, при середній ціні реалізації 10423,5 грн. за тонну.

У червні 2011р. було продано 882,5 млн. штук яєць. Середній рівень закупочних цін на яйця склав 447,9 грн. за тисячу штук. На 1 липня найбільше по всіх каналах реалізації було продано яєць в Київській – 700,3 млн. штук (469,9 грн./тис. штук), Донецькій – 785,1 млн. штук (481,5 грн./тис. штук) та Харківській – 484,1 млн. штук (473.7 грн./тис. штук) областях.

На кінець червня 2011 р. імпорт м'яса птиці склав 6225,5 тонн, що на 81.9% більше імпортих поставок попереднього місяця (травень 2011р. – 3423,2 тонн). У порівнянні з відповідним періодом минулого 2010р. (21488,6 тонн) імпорт м'яса

птиці зменшився майже в 3.5 рази. Питома вага імпорту м'яса і субпродуктів птиці склав 51,4 відсотка.

Найбільшими постачальниками м'яса птиці в червні 2011р. були Нідерланди, Польща, Німеччина, США та Великобританія (рис.1).

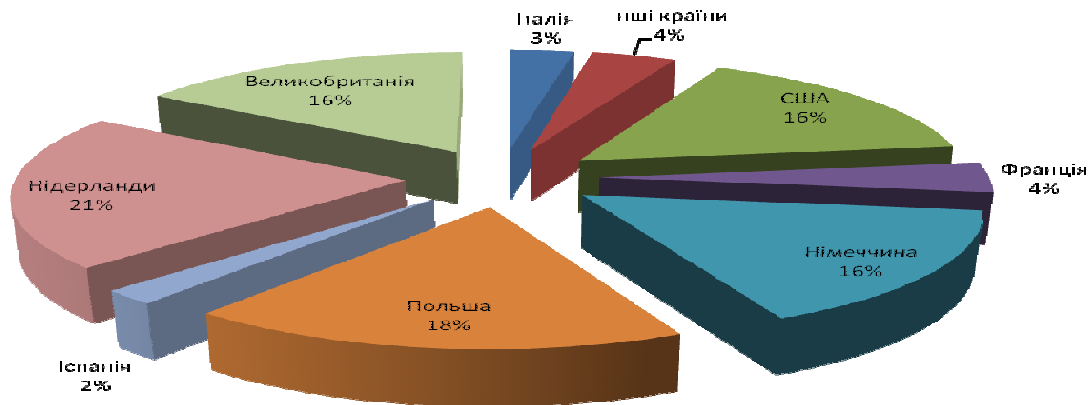

Рис.1 Структура імпорту м'яса птиці в червні 2011року

Висновки.Отже, за останні роки виробництво м'яса птиці та яєць в усіх категоріях господарств в Україні інтенсивно збільшується. Це зумовлено технологічним переоснащенням підприємств, підвищенням показників продуктивності птиці до світового рівня, удосконаленням ветеринарного забезпечення і контролю якості продукції, а також державною підтримкою виробництва м'яса бройлерів та яєць за рахунок бюджетних коштів.

Література

1. Статистика по птахівництву за даними ВО «Київптахопром» // Ефективне птахівництво. 2011. №7. С.7-11.
2. Рынок мяса и мясных продуктов Украины // Мясноедело. 2011. №7. С.14-24.
3. <http://www.ptahy.org.ua/>
4. <http://www.minagro.kiev.ua/>
5. <http://zet.in.ua/category/apk/zhivotnovodstvo/>

Рецензент - к.е.н., доц. Поперечний С.І.